

Dr Maciej Smętkowski

Nowe relacje między metropolią i regionem: od terytorialnej do sieciowej organizacji przestrzeni

Warszawa, Konferencja „Czy metropolia jest jeszcze miastem?”,
EUROREG, 28-29 czerwca 2009

Główne wymiary procesów metropolizacji

1. Funkcje kontrolne i zarządcze – „miasto globalne”

- ❖ Miasto światowe (Friedmann 1988),
- ❖ Miasto globalne (Sassen 1991),
- ❖ Przestrzeń przepływów (Castells 1998).
- ❖ Światowa sieć miast (Taylor 2007).

2. Produkcja wiedzy i informacji – „miasto informacyjne”

- ❖ Miasto informacyjne (Castells 1989),
- ❖ Wyspy innowacji (Hilpert 1992),
- ❖ Miasta innowacyjne (Simmie 2001).

3. Struktura przestrzenna obszarów metropolitalnych

- ❖ Postmetropolis (Soja 2000)
- ❖ Policentryczna metropolia (Hall, Pain 2008)

Sieciowa organizacja przestrzeni

Tab. 10. Wybrane różnice między organizacją terytorialną i sieciową

Organizacja terytorialna	Organizacja sieciowa
Centrum, peryferie	Węzły, tendencje do decentralizacji wzajemnych powiązań
Zależność od wielkości	Brak zależności od wielkości
Granice	Połączenia
Zwartość, ciągłość	Rozproszenie, oddzielenie
Przepływy jednokierunkowe	Przepływy dwukierunkowe
Zamknięcie, zasada nieprzenikania do zewnątrz	Terytorialne otwarcie
Stołość, sztywność	Krótkotrwałość, elastyczność,
Bliskość, więzy lokalizacyjne – koszty transportu	Niewrażliwość na dystans, wszechobecność – koszty informacji
Hierarchia terytorialna, więzi pionowe, dominacja wielkość	Więzi poziome, współpraca i współzawodnictwo

Źródło: opracowanie na podstawie B. Jałowiecki (1999 za Minar 1997) oraz D.F. Batten (1995).

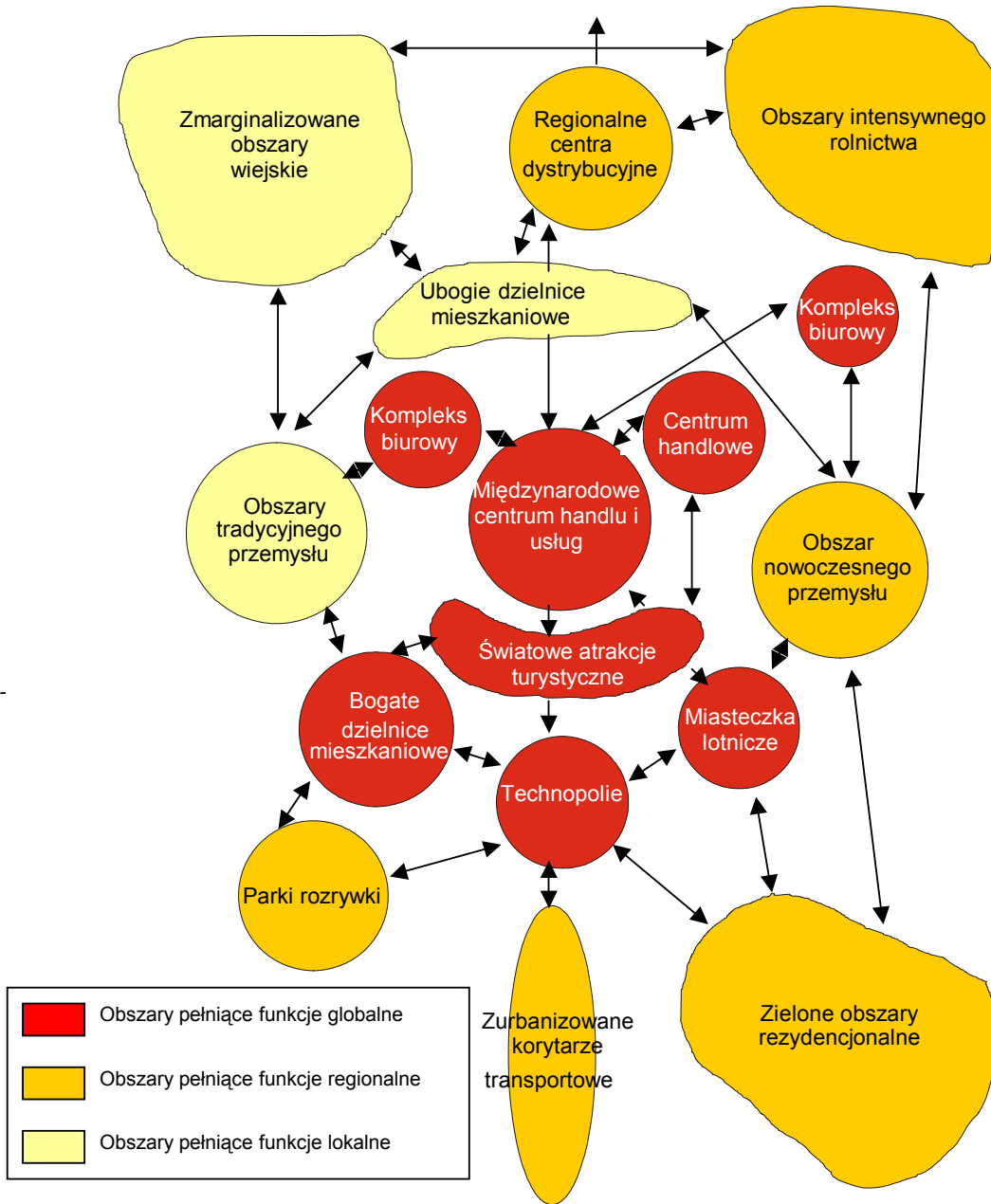
Współwystępowanie różnych przestrzeni

Tab. 4. Rozmieszczenie działalności gospodarczej w zależności od: a) kosztów transakcyjnych związanych z pokonywaniem odległości i b) efektów zewnętrznych

Koszty transakcyjne zależne od odległości	Niskie	Zróznicowane	Wysokie
Efekty zewnętrzne			
Niskie	1. Przestrzenna entropia	2. Mozaikowe rozproszenie z elementami krajobrazu ekonomicznego	3. Krajobraz ekonomiczny
Wysokie	4. Mała połączone grona	5. Super-grona	6. Małe niepołączone grona

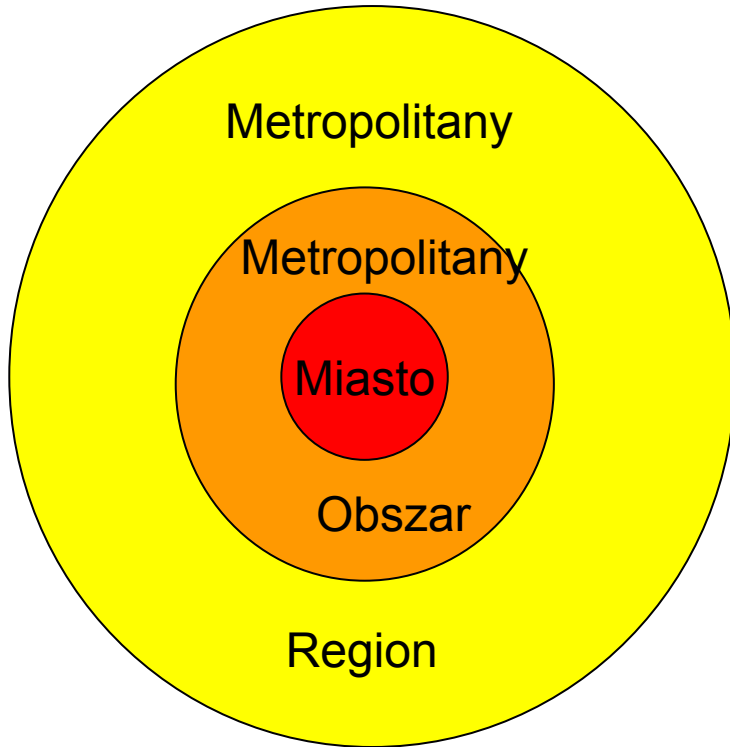
Źródło: A.J. Scott (1998, s. 87).

Region miasta światowego

Źródło: opracowanie na podstawie K.R. Kunzmann (1998).

Zasięgi oddziaływania miasta

Miasto: jednostka administracyjna

Obszar metropolitalny: strefa bezpośredniego oddziaływania miasta, w którym związki są ścisłe i stałe (funkcjonalny region miejski, wewnętrzna część zaplecza miasta)

Region metropolitalny: strefa pozostająca pod dominującym oddziaływaniem miasta, związku słabsze i okazjonalne (makroregion funkcjonalny, zewnętrzna część zaplecza miasta)

Hipoteza1: następuje rozmywanie centralności w ramach funkcjonalnego obszaru metropolitalnego.

Hipoteza2: różnice w poziomie rozwoju między metropolią a pozostałą częścią regionu metropolitalnego zwiększają się na skutek procesów metropolizacji.

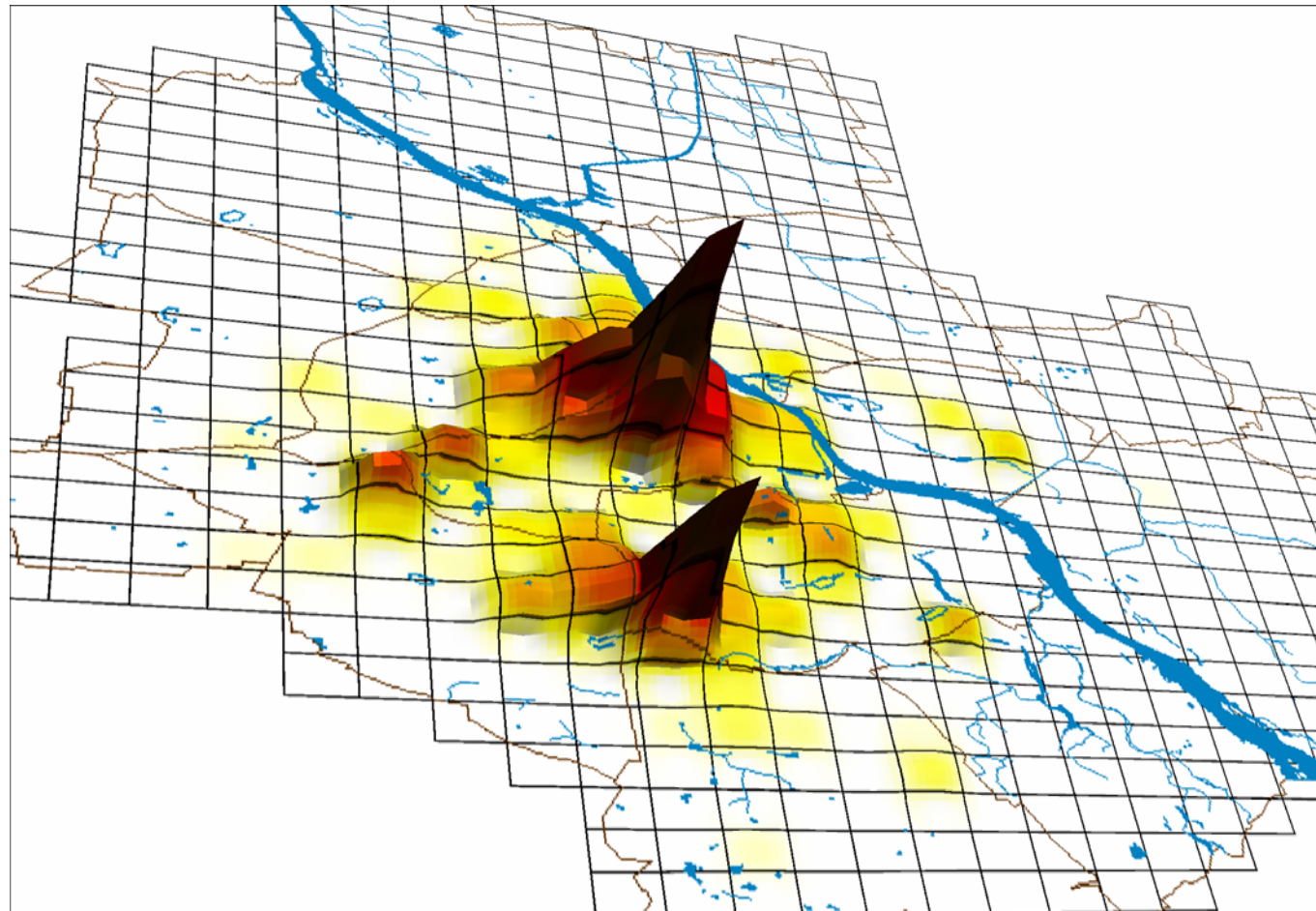
Przejawy procesów metropolizacji w regionie metropolitalnym

1) Policentryczna struktura obszarów metropolitalnych

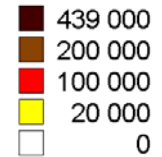
2) Ponadregionalne powiązania przestrzenne przedsiębiorstw działających w obszarach metropolitalnych

3) Wzrost różnic w poziomie rozwoju między metropolią i regionem

Przestrzeń miejska Warszawy

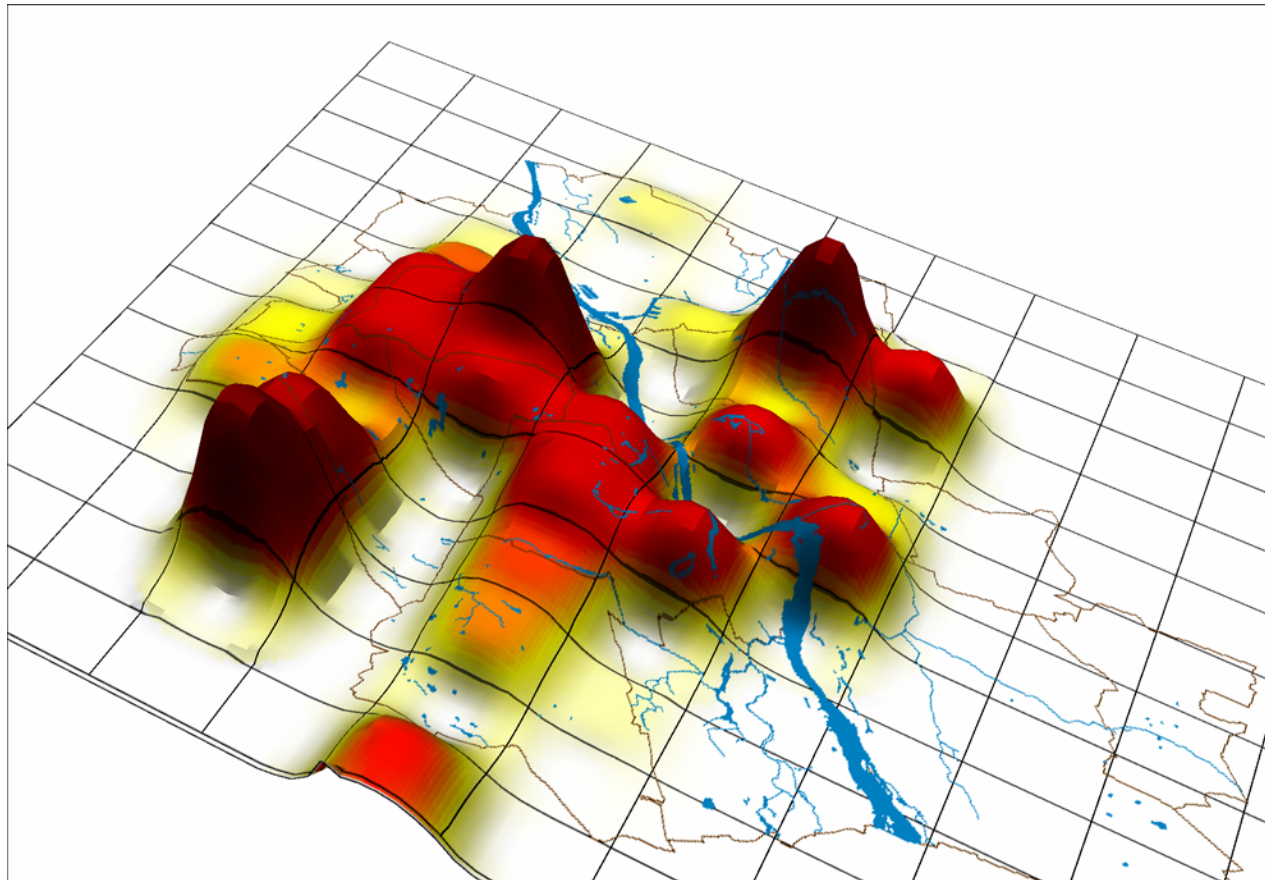
Powierzchnia biurowa w m²
2008 r.

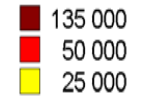
* siatka 1 km

Przestrzeń miejska Warszawy

Powierzchnia centrów handlowych w m²
2008 r.

* siatka 3 km

Dwa wymiary policentryczności

Tab. 3. Struktura regionalnego systemu miast w ujęciu morfologicznym i funkcjonalnym

System	Ujęcie morfologiczne	Ujęcie funkcyjne	
Ośrodki miejskie	Wielkość, rozmieszczenie	Struktura, funkcje	
Powiązania	Hierachia, odległość	Sieci, przepływy	
		a) towary, ludzie	b) kapitał, informacja

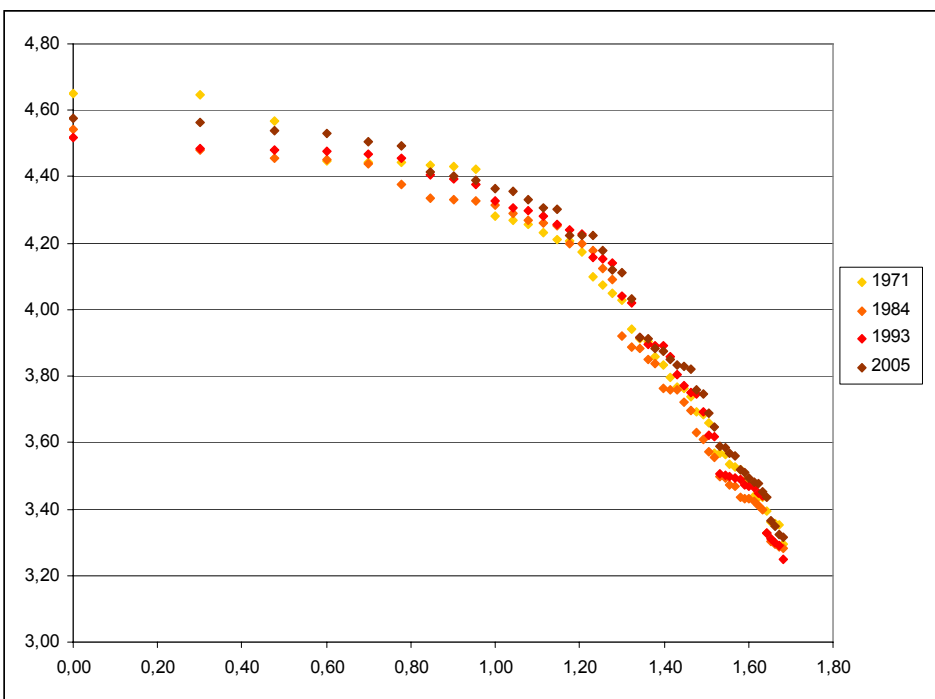
Źródło: opracowanie własne.

Policentryczność regionu miejskiego Kopenhagi

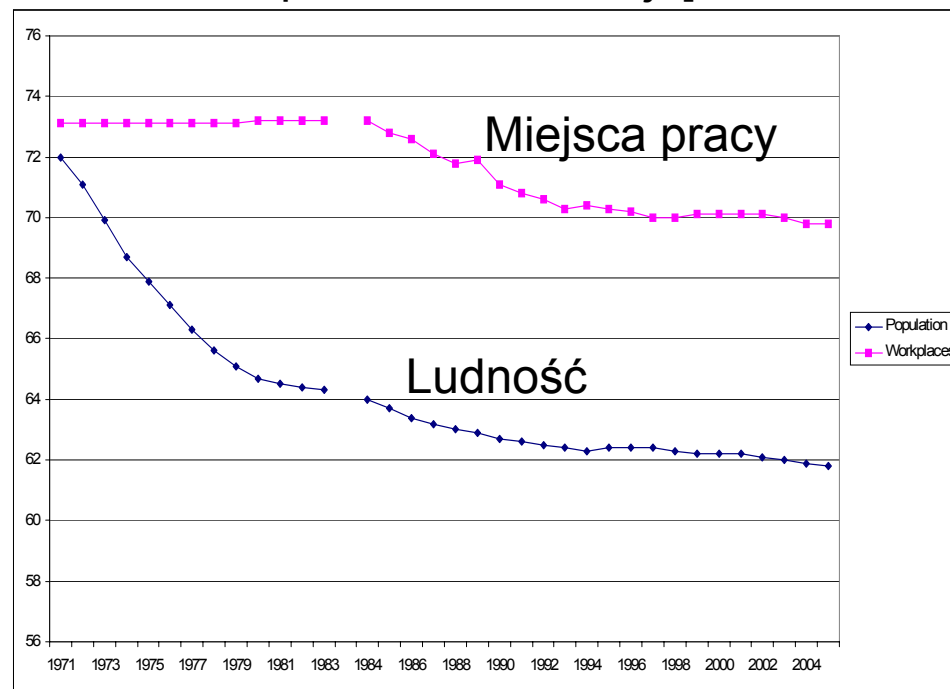
Wymiar morfologiczny

Wykres rangi-wielkości [log]

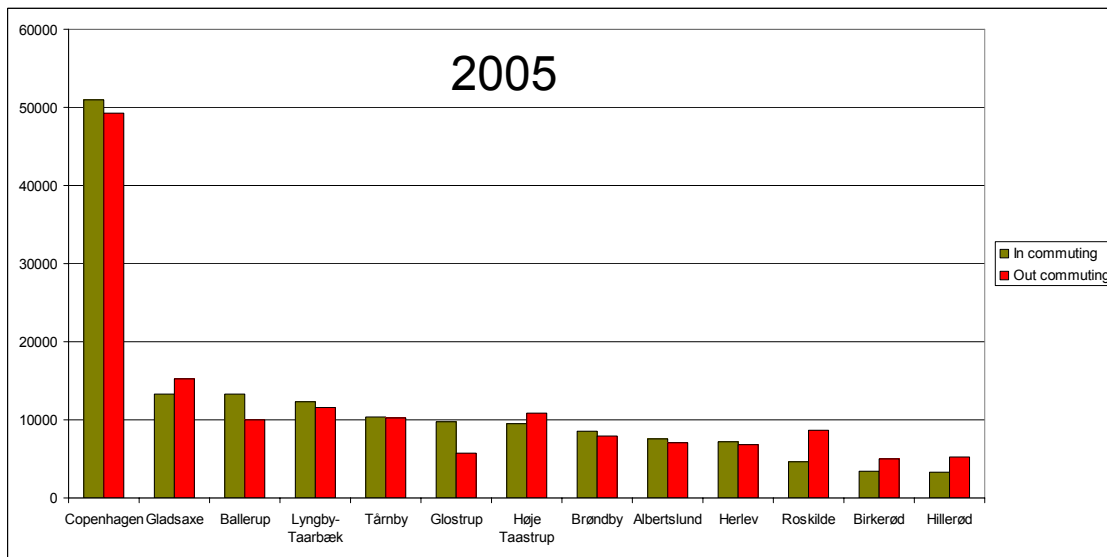
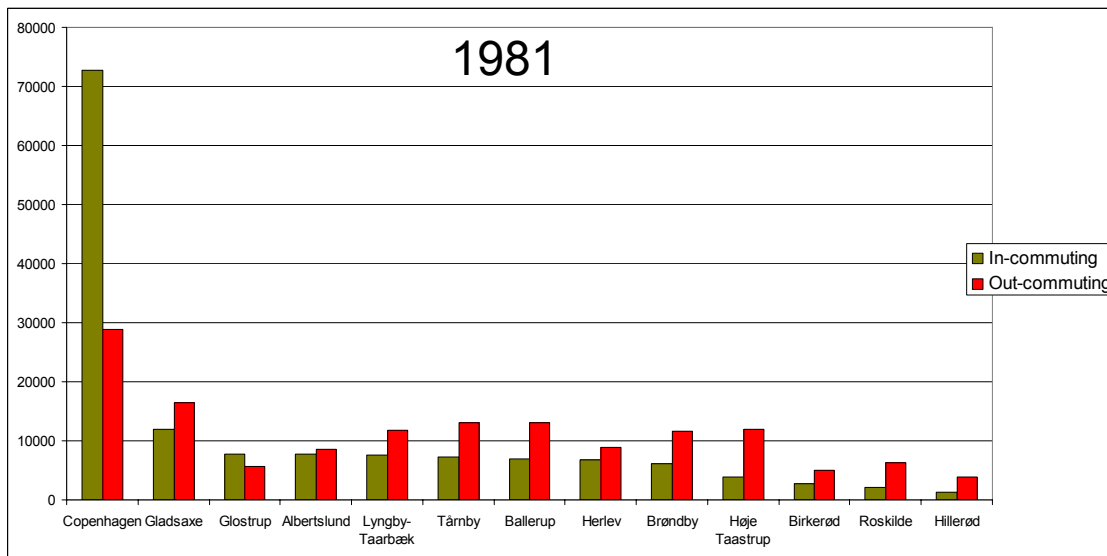
[liczba miejsc pracy w 50 gminach poza Kopenhagą]

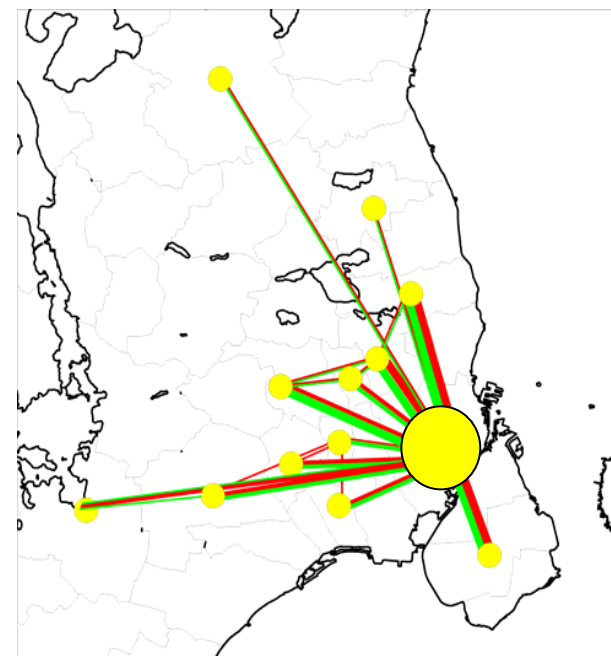
Wskaźnik koncentracja przestrzennej Lorentza (Giniego)
[0-100 gdzie 0-pełna równomierność; 100-pełna koncentracja]

Policentryczność regionu miejskiego Kopenhagi

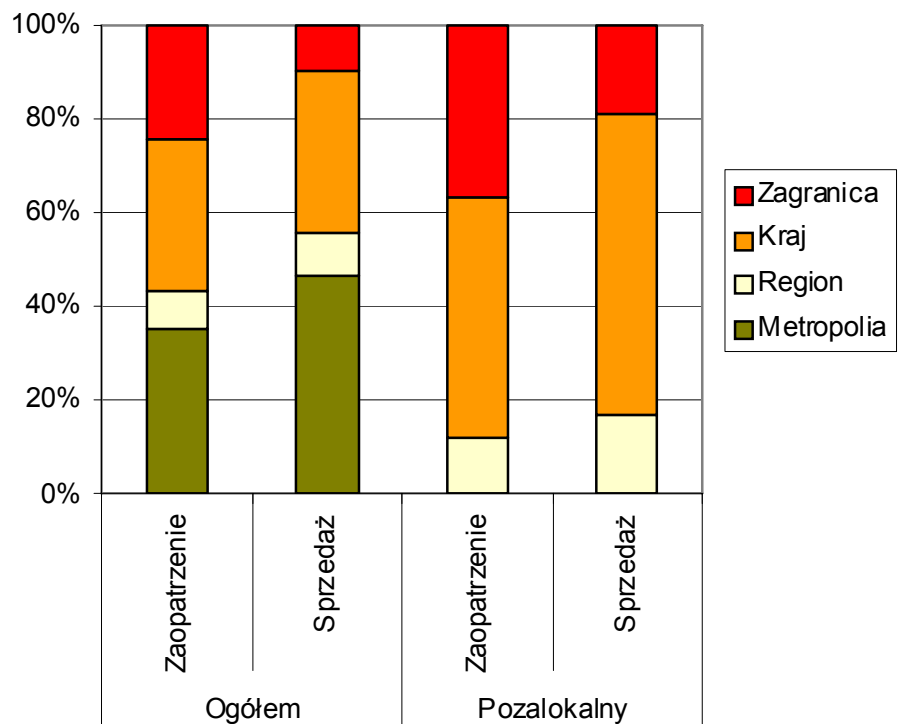
Wymiar funkcjonalny

przyjazdy do gminy (zielone), wyjazdy z gminy (czerwone)

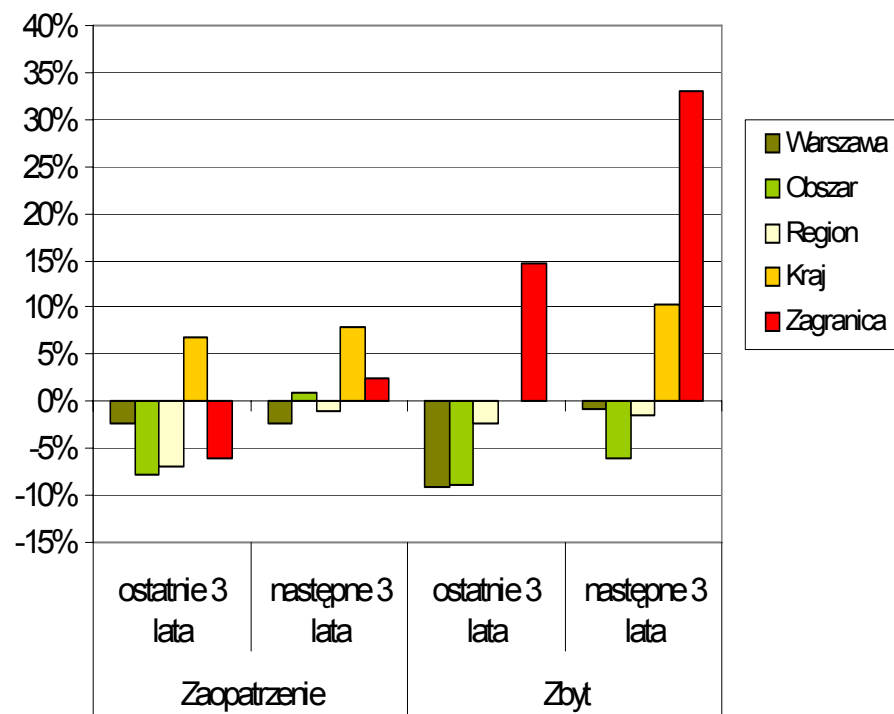
Powiązania gospodarcze

Struktura zaopatrzenia i sprzedaży przedsiębiorstw metropolii warszawskiej 2003 r.

Zmiany w strukturze zaopatrzenia i zbytu przedsiębiorstw metropolii warszawskiej

[saldo w % przedsiębiorstw działających na danym rynku]

Czynniki strukturalne sprzyjające rozwojowi wyspecjalizowanych powiązań przedsiębiorstw metropolii warszawskiej:

- rozwój usług wyspecjalizowanych
- wzrost innowacyjności przedsiębiorstw
- napływ kapitału zagranicznego

ale wciąż duże znaczenie tradycyjnych procesów rozwojowych:

- duże znaczenie działalności produkcyjnej
- duże znaczenie przedsiębiorstw powstałych przed 1989 r.

Powiązania gospodarcze

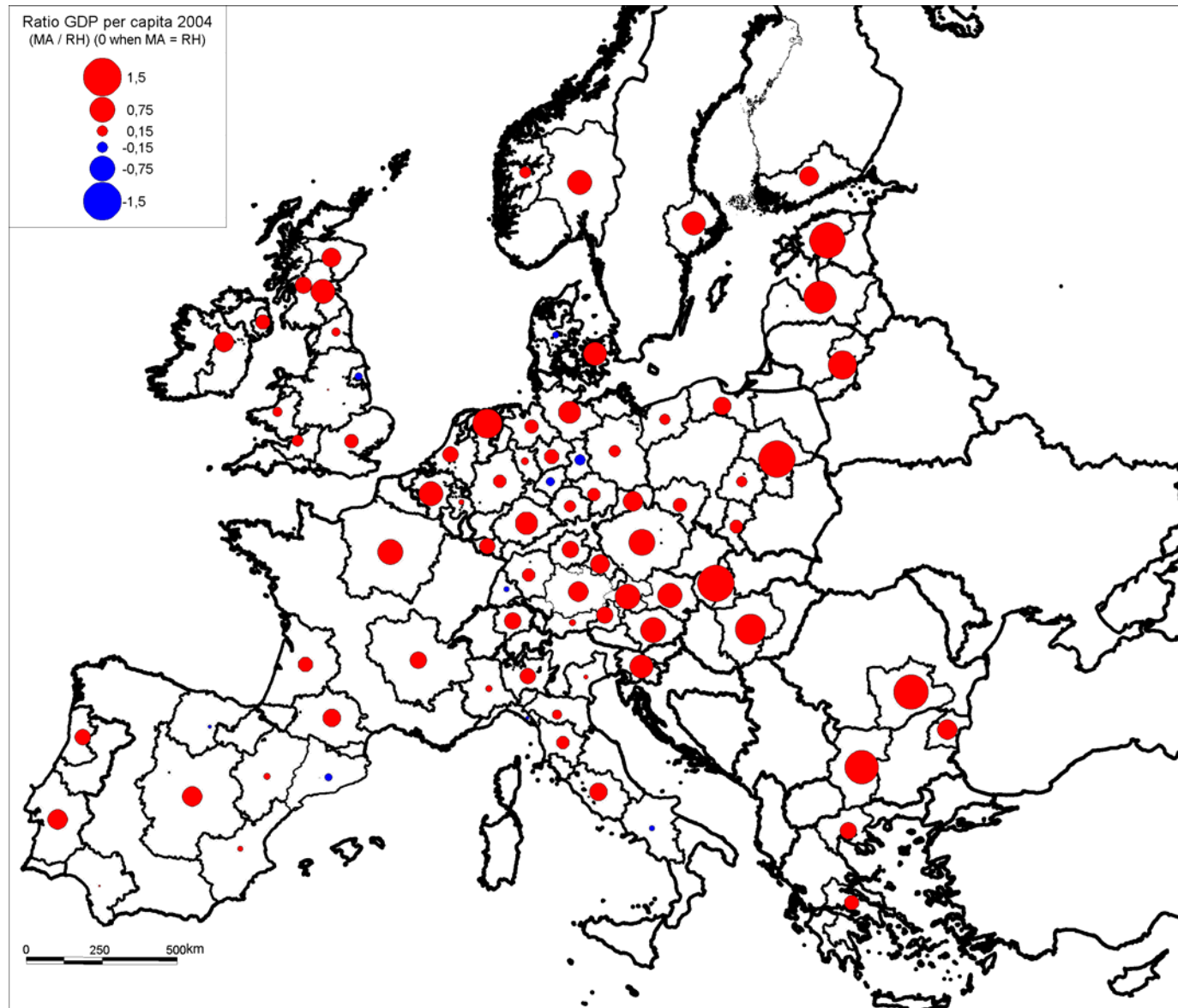
Czynniki różnicujące strukturę zaopatrzenia i sprzedaży

tradycyjny model

nowy model

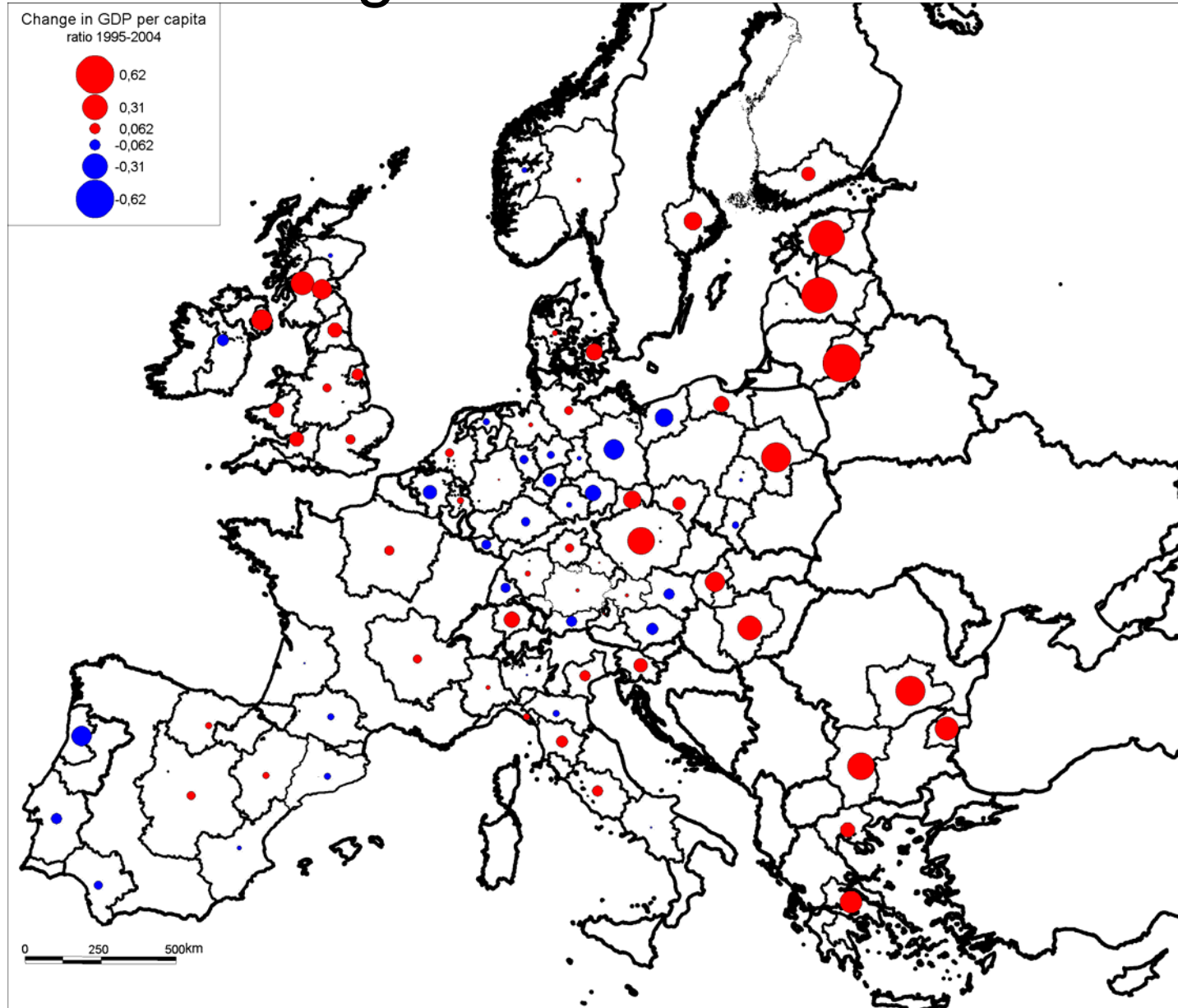
* istotność nie potwierdzona analizą wariacji z uwagi na niespełnienie założeń
„=” brak istotnej statystycznie różnicy

Różnice w poziomie rozwoju wewnątrz makroregionów metropolitalnych

2004 r.

Zmiana różnic w poziomie rozwoju wewnątrz makroregionów w latach 1995-2004

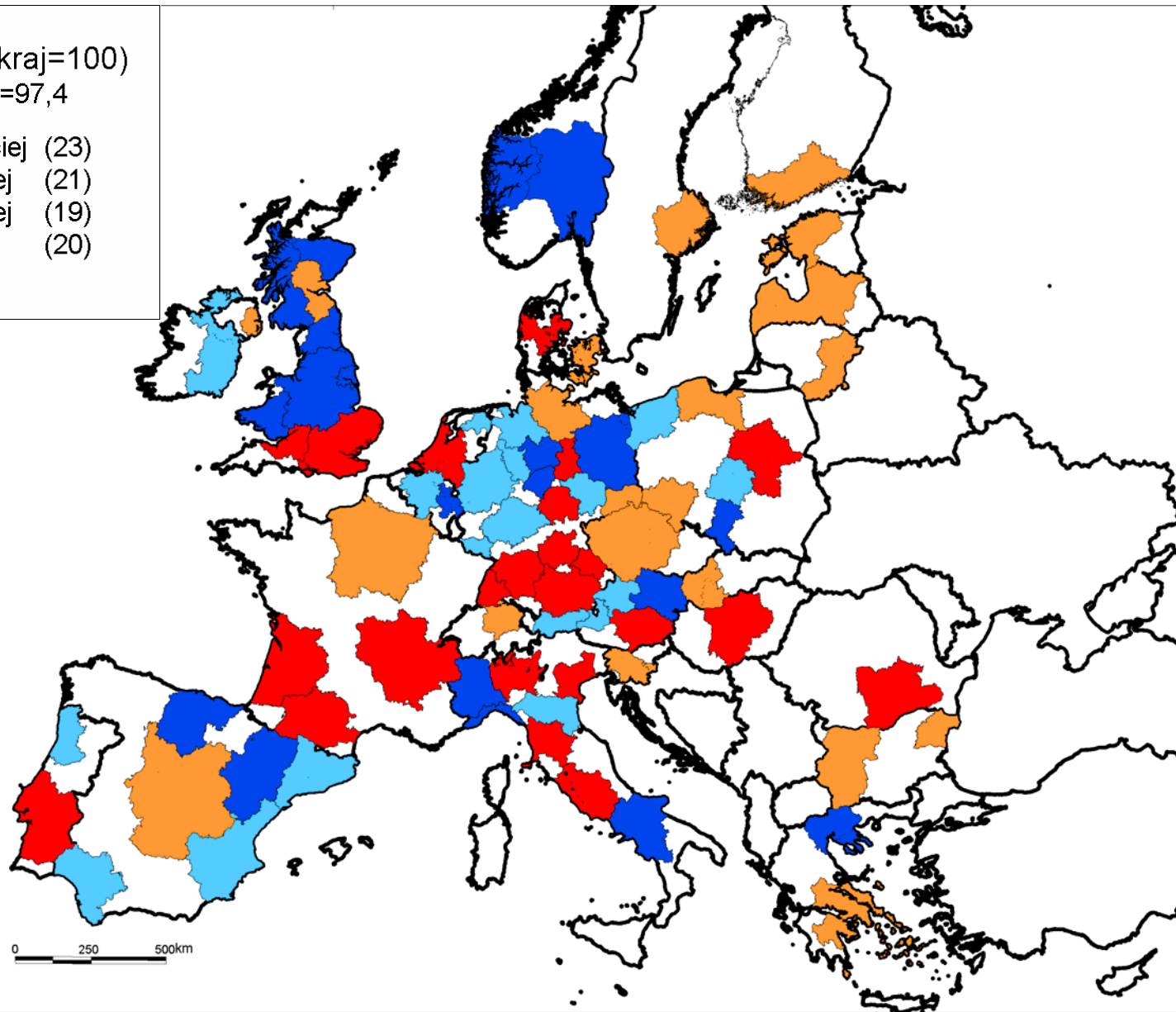

Tempo wzrostu w odniesieniu do średnich krajowych

Zmiana PKB 1995-2004 (kraj=100)
mediana: OM=100,0; RM=97,4

- OM szybciej i RM szybciej (23)
- OM szybciej i RM wolniej (21)
- OM wolniej i RM szybciej (19)
- OM wolniej i RM wolniej (20)

WNIOSKI

Dawniej – dominacja terytorialnej organizacji przestrzeni:

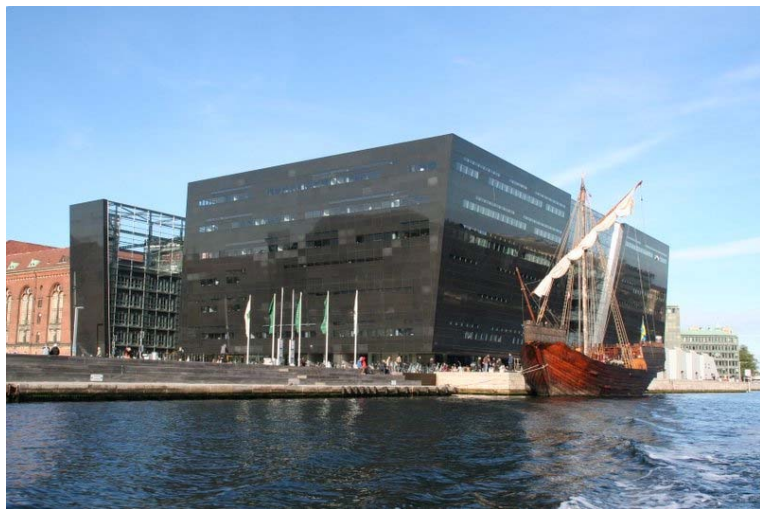
- miasto zwarte z wyraźnym centrum i granicami,
- silne powiązanie miasta z jego zapleczem,
- wykorzystanie regionalnych zasobów warunkowało konkurencyjność makroregionu,
- dychotomia: miasto – wieś.

Współcześnie – dominacja sieciowej organizacji przestrzeni:

- policentryczna metropolia z rozmytym obszarem centralnym i granicami,
- powiązania z zapleczem zastąpione powiązaniem w ramach światowej sieci wielkich miast,
- konkurencyjność zależna od skupienia funkcji kontrolnych i zarządczych oraz innowacyjności gospodarki,
- dychotomia: obszary metropolitalne – obszary peryferyjne.

Dr Maciej Smętkowski

Nowe relacje między metropolią i regionem: od terytorialnej do sieciowej organizacji przestrzeni

Warszawa, Konferencja „Czy metropolia jest jeszcze miastem?”,
EUROREG, 28-29 czerwca 2009